

ANALYSE ACTIEPLANNEN Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)

MEI 2024

COLOFON

Analyse Actieplannen Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)

Wat is de stand van zaken, wat staat er in de ingezonden actieplannen MVOI, welke conclusies kunnen we daaruit trekken en wat kunnen we ervan leren?

Auteur: Hans Bloemendaal, Adviseur MVOI, PIANOo

Opdrachtgevers: de 7 MVI-departementen en de 3 bestuurlijke koepels van de medeoverheden, te weten de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UvW)

Mei 2024

Opmaak en productie: Xerox | Osage

Fotografie: Dennis Venema

INHOUD

1. Samenvatting	4	8. Wat staat er in de actieplannen over borging van MVOI?	18
2. Inleiding	7	8.1 Het MVOI-team	18
3. Partijen Manifest MVOI en status van de actieplannen MVOI	8	8.2 Borging van MVOI via informele sturing	19
Manifestpartijen	8	8.3 Borging in de organisatie via formele sturing	21
Actieplannen MVOI	8	9. Capaciteit en budget in het actieplan MVOI	23
4. Welke onderwerpen vermelden Manifestpartijen in het actieplan MVOI?	10	10. Instrumenten	24
Gebruik format actieplan PIANOo	11	10.1 Welke instrumenten worden in het actieplan genoemd?	24
5. Focus MVOI-thema's met bijbehorend ambitieniveau	12	10.2 Op welke manier worden de instrumenten ingezet?	24
5.1 MVOI-thema's uit het Nationaal Plan MVI 2021-2025	12	11. Monitoring	25
5.2 Procesgerichte thema's en eigen thema's	14	12. Conclusies en aanbevelingen	26
5.3 Hoe worden stappen (ambitieniveaus) per thema bepaald?	14	Bijlage	29
5.4 Waarom krijgen sommige MVOI thema's minder aandacht?	14	Overzicht van de organisaties die een actieplan MVOI hebben ingediend per 31.12.23	29
6. Welke specifieke sectoren worden genoemd en op basis waarvan?	15		
6.1 Genoemde sectoren	15		
6.2 Onderbouwing	15		
7. Hoe worden doelen concreet gemaakt?	16		
7.1 Algemeen	16		
7.2 Concretisering van doelen per MVOI thema	16		

1. SAMENVATTING

Deze publicatie geeft een overzicht van de inhoud van 27 actieplannen MVOI die zijn ingediend in de periode tussen de publicatie van het Manifest MVOI in mei 2022 en 31 december 2023.

Naast een inhoudelijk analyse van deze actieplannen wordt cijfermatig de stand van zaken op 31 december 2023 weergegeven, aangevuld met enkele recente cijfers van 15 april 2024.

De conclusies en aanbevelingen waarmee de publicatie wordt afgesloten, hebben betrekking op de geanalyseerde actieplannen en zijn gebaseerd op de informatie die door PIANOo is verkregen tijdens kennissessies, evaluaties en persoonlijke gesprekken.

Belangrijkste conclusies

- Het Manifest MVOI 2022-2025 is tot op heden door minder partijen ondertekend (113 partijen) dan het Manifest MVI 2016-2021 (170 partijen).
- 41 organisaties hebben in de meeste gevallen binnen een jaar na ondertekening een actieplan MVOI opgesteld en ingediend bij PIANOo. Veel organisaties bleken nog niet in staat om tijdig een actieplan op te stellen en in te dienen. Van 42 organisaties was op 15 april bekend dat ze hiermee niet voldoen aan de verplichting die in het Manifest wordt vermeld. Dit ligt onder meer aan gebrek aan capaciteit, lange doorlooptijd van opstellen en goedkeuren van het actieplan en nog niet vastgesteld (inkoop)beleid. Later toegetrede

- organisaties hebben nog tijd om hun actieplan aan te bieden.
- De MVOI-thema's Klimaat en Circulair (inclusief biobased) scoren qua aandacht in de actieplannen het hoogst, gevolgd door Social Return. Achterblijvende thema's zijn Milieu en biodiversiteit, Diversiteit en Inclusie en Ketenverantwoordelijkheid (ISV).
- Er is veel aandacht voor borging van MVOI. In ongeveer driekwart van de actieplannen wordt het onderwerp borging van MVOI in de eigen organisatie beschreven.
- Capaciteit en budget wordt weinig genoemd. In een klein aantal actieplannen is concreet iets opgenomen over capaciteit en budget, terwijl dit factoren zijn die remmend kunnen werken op MVOI.
- In ruim de helft van de actieplannen wordt het onderwerp monitoring beschreven. Monitoring wordt op verschillende manier uitgevoerd.
- De instrumenten MVI-criteriatool en Ambitieweb worden veel gebruikt.

Belangrijkste aanbevelingen

- Verleng de looptijd van het Manifest MVOI. De verwachting is dat er in 2024 meer organisaties gaan toetreden en veel organisaties zijn nog bezig met het opstellen van een actieplan MVOI.
- Spreek Manifestpartijen aan op het uitblijven van de actieplannen MVOI. Het aantal organisaties dat niet aan deze verplichting voldoet is groot, terwijl gestreefd wordt naar minder vrijblijvendheid.
- Blijf inzetten op de begeleiding van Manifestpartijen. De animo voor de ondersteuning die onder meer door PIANOo wordt

geboden ten behoeve van organisaties die actieplannen opstellen en hierover gaan rapporteren is groot en neemt nog steeds toe;

- Geef extra aandacht aan de achterblijvende MVOI-thema's Milieu en biodiversiteit, Diversiteit en Inclusie en Ketenverantwoordelijkheid (ISV).
- Agendeer de onderwerpen capaciteit en budget. In het grootste deel van de actieplannen ontbreekt deze informatie.
- Zet in op het delen van kennis en ervaring over borging in de organisatie.
- Zorg voor onderhoud en doorontwikkelen van de MVI-criteriatool en voor het organiseren van trainingen over het gebruik van het Ambitieweb.
- Werk aan uniformiteit van de monitoring van MVOI. De wijze waarop monitoring wordt gerealiseerd loopt nu nog sterk uiteen. Het meerjarig onderzoek dat de MVOI-departementen, in samenwerking met de bestuurlijke koepels van de medeoverheden, in 2024 starten naar mogelijkheden voor regie op de monitoring van MVOI, kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in hoe het Rijk kan sturen op meer overzicht, structuur en uniformiteit van MVOI-monitoringsmethoden en -instrumenten. Hierin staan centraal: de eisen, wensen en behoeften van betrokken partijen op dit vlak en de (kwaliteit van) databronnen, datainfrastructuur en datagovernance. Zo ook het formuleren van eenduidige (concept-) definities, doelstellingen en kritieke prestatie-indicatoren (KPI's).

Leerpunten

De geanalyseerde actieplannen en de feedback die PIANOo kreeg bij de begeleiding van Manifestpartijen leveren veel informatie en inspiratie op. Hier kunnen (toekomstige) Manifestpartijen hun voordeel mee doen. Hieronder zie je een opsomming van de belangrijkste leerpunten.

Het opstellen en goedkeuren van een door de organisatie gedragen actieplan MVOI heeft een lange doorlooptijd. Houd hier rekening mee bij het maken van je planning.

Formeer een MVOI-team waarmee je samen het plan opstelt. Splits dit team eventueel op in een kernteam en een klankbordgroep.

Begin met het uitvoeren van een nulmeting. Vaak zijn de uitkomsten in positieve zin verrassend en dat geeft energie.

Bepaal per MVOI-thema je ambitieniveau. Wil je meer in detail, werk dit dan uit per productgroep of sector. Dat helpt bij de prioritering van activiteiten.

Vergeet niet om vroegtijdig aandacht te besteden aan capaciteit en budget. Dit zijn onmisbare elementen voor een succesvolle implementatie van MVOI.

Gebruik informele sturing om MVOI te borgen in je organisatie. Communicatie vormt hierbij de sleutel, dus betrek ook je communicatieafdeling.

Borg MVOI in de processen van je organisatie, bijvoorbeeld in de vorm van een formeel startgesprek, of werk met standaarddocumenten; Doe het niet alleen, maar zoek samenwerking met andere organisaties en deel kennis en ervaring in netwerken.

Maak bij MVOI gebruik van veel ingezette instrumenten, zoals de MVI-criteriatool en het Ambitieweb.

Monitor je MVOI-activiteiten met de MVI-zelfevaluatietool en profiteer daar vervolgens van bij de jaarlijkse evaluatie en rapportage.

Blijven thema's bij het toepassen van MVOI achter door gebrek aan kennis en ervaring, werk daar dan aan door bijvoorbeeld het bijwonen van kennissessies of het volgen van een e-learning of door klein te beginnen met één of enkele inkooptrajecten.

2. INLEIDING

In mei 2022 is het Manifest MVOI 2022-2025 ([Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen – versie juni 2023 \(pianoo.nl\)](#)) gepubliceerd. En op 24 november 2022 was het officiële ondertekeningsmoment voor de partijen. Het Manifest is een belangrijk element in het Nationaal Plan MVI 2021-2025 ([Opdrachtgeven met ambitie, inkopen met impact \(pianoo.nl\)](#)) en geeft onder meer invulling aan de hoofdlijn ‘Minder vrijblijvendheid’ en de actielijn ‘Bestuurlijke afspraken’ uit dit plan.

Met ondertekening van het Manifest MVOI zeggen bestuurders toe om een actieplan MVOI op te stellen en te publiceren.

Artikel 3.1 van het Manifest MVOI 2022-2025

Partijen stellen op redelijke termijn, maar uiterlijk binnen een jaar na ondertekening van dit Manifest een Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) op voor de eigen organisatie. Zij houden deze actueel en voeren deze uit gedurende de looptijd van dit Manifest

In het actieplan MVOI leggen Manifestpartijen voor de eigen organisatie vast welke ambitieniveaus worden nagestreefd voor elk van de maatschappelijke doelen, welke acties hierbij worden uitgevoerd en hoeveel tijd en budget hiervoor worden vrijgemaakt.

De 74 partijen die het Manifest ondertekenden in het najaar van 2022, hebben zich daarmee verplicht om voor het einde van 2023 een actieplan MVOI op te stellen en openbaar te maken via hun eigen communicatiekanalen en dit aan PIANOo toe te zenden voor publicatie. Op 31 december 2023 waren er 27 actieplannen MVOI opgesteld en ingezonden. Deze actieplannen zijn het onderwerp van deze analyse.

Doel van deze analyse is het weergeven van een landelijk beeld met betrekking tot de stand van zaken over de actieplannen MVOI. Hierbij gaat het enerzijds om cijfermatige informatie en anderzijds om inhoudelijke informatie over de onderwerpen die in de actieplannen beschreven worden. De analyse maakt verantwoording richting de Tweede Kamer en de Manifestpartijen mogelijk en levert input voor de evaluatie en het vervolg op het Nationaal plan MVI en het Manifest MVOI. Indien nodig kan naar aanleiding van de analyse bijsturing van het lopende beleid plaatsvinden. De analyse biedt veel concrete informatie en praktijkvoorbeelden en vormt daarmee ook een bron van informatie en inspiratie voor organisaties die een actieplan MVOI (gaan) opstellen of het reeds opgestelde actieplan willen verbeteren.

De opdrachtgevers van deze analyse zijn de 7 MVI-departementen (IenW, BZK, EZK, BZ, SZW, OCW en LNV). En de 3 bestuurlijke koepels van de medeoverheden, te weten de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en Unie van Waterschappen (UvW).

3. PARTIJEN MANIFEST MVOI EN STATUS VAN DE ACTIEPLANNEN MVOI

Manifestpartijen

Op 24 november 2022 ondertekenden meer dan 70 bestuurders het Manifest MVOI. Zij vertegenwoordigden ruim 90 organisaties van verschillende (semi)overheidsorganisaties. Dit laatste is mogelijk dankzij de ondertekening van de Unie van Waterschappen namens de 21 waterschappen. Sinds dit ondertekeningsmoment hebben zich meer organisaties gemeld om toe te treden, onder meer tijdens het 2e ondertekeningsmoment op het PIANOo-congres (8 juni 2023). Per 31 december 2023 is het aantal bestuurders dat het Manifest heeft getekend toegenomen tot 91, daarmee zijn 111 organisaties vertegenwoordigd.

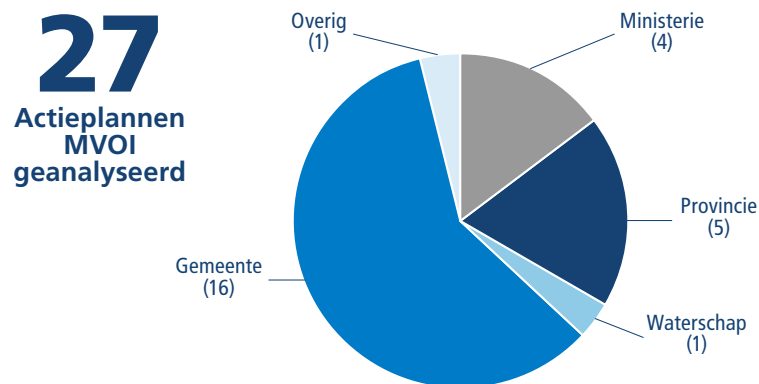
De toetreders zijn alle departementen, 5 provincies, de Unie van Waterschappen (namens de 21 waterschappen), ruim 60 gemeenten, een aantal andere publieke organisaties en één private organisatie. Veel organisaties, die willen toetreden tot het Manifest, kiezen ervoor om eerst te zorgen voor borging in de organisatie door middel van een actieplan MVOI en daarna pas over te gaan tot ondertekening. Dit is in veel gevallen een lang proces dat maanden of zelfs meer dan een jaar in beslag kan nemen. Het aantal Manifestpartijen zal dus in 2024 verder toenemen.

Actieplannen MVOI

Op PIANOo.nl vind je een [overzicht met deelnemers en hun actieplannen omtrent de 6 MVOI-thema's uit het Manifest](#).

Deelname aan het Manifest is niet vrijblijvend: met ondertekening zeggen bestuurders toe om een actieplan MVOI op te stellen en te

publiceren. In dit actieplan geven Manifestpartijen aan welke ambitie zij hebben met betrekking tot elk van de 6 thema's uit het Manifest MVOI en welke concrete acties en middelen zij hiervoor inzetten. Door de vormgeving van de pagina op de PIANOo website is in Je ziet op deze Webpagina in één oogopslag welke Manifestpartijen wel en niet een actieplan MVOI hebben ingezonden.

Figuur 1: De verdeling van de 27 geanalyseerde actieplannen over de verschillende typen organisaties

Op de website van PIANOo zijn per 31 december 2023 in totaal 27 actieplannen MVOI gepubliceerd, waaronder het plan van de Unie van Waterschappen, opgesteld namens de 21 waterschappen. De analyse van de actieplannen MVOI heeft betrekking op deze 27 actieplannen.

Stand van zaken per 15 april 2024

- Aantal organisaties dat is toegetreden: 113*
- Aantal ingediende actieplannen: 41
- Aantal organisaties dat nog geen plan heeft ingediend en waarbij ondertekening meer dan een jaar geleden heeft plaatsgevonden: 42

* waaronder de 21 waterschappen, waarvoor de UvW heeft getekend en waarvoor één actieplan is opgesteld.

Van ruim 30 organisaties is bij PIANOo bekend dat er gewerkt wordt aan het opstellen van een actieplan. Ongeveer de helft daarvan is al Manifestpartij.

De wethouders Erik Drenth (duurzaamheid) en Markus Ploeger (inkoop) van de gemeente Midden-Groningen tekenden op 30 januari 2024 het Manifest MVOI

4. WELKE ONDERWERPEN VERMELDEN MANIFESTPARTIJEN IN HET ACTIEPLAN MVOI?

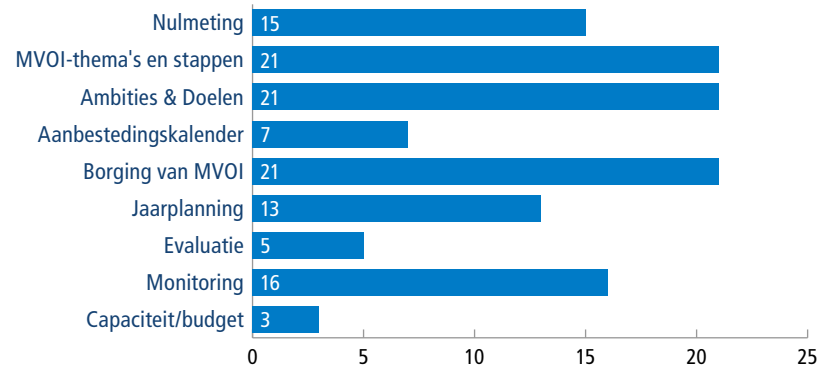
De gepubliceerde actieplannen verschillen als het gaat om de omvang en de mate van detail, waarbij het niet zo is dat grotere organisaties in de regel omvangrijkere, meer gedetailleerde en meer complete actieplannen opstellen.

In het merendeel van de actieplannen worden de maatschappelijke doelen (en daaraan gerelateerde MVOI-thema's) vermeld waar voor de betreffende organisatie de focus op ligt.

Figuur 2: Stappen per maatschappelijk doel, Manifest MVOI 2022-2025

In veel gevallen zijn de te doorlopen stappen qua ambitieniveau per MVOI-thema concreet uitgewerkt, (zie onderstaande illustratie) soms inclusief een aanbestedingskalender en een jaarplan voor het eerste kalenderjaar. In enkele plannen dient een stappenplan als leidraad voor de komende jaren en moeten de stappen die daarin worden vermeld nog worden doorlopen, inclusief de afweging met betrekking tot de maatschappelijke doelen waarvoor de organisatie MVOI wil inzetten.

Figuur 3: De onderwerpen uit de 27 actieplannen MVOI

Naast de aandacht voor de keuze van de MVOI-thema's en de daarbij behorende stappen worden in veel gevallen ambities en doelen en borging van MVOI in de eigen organisatie besproken. In meer dan de helft van de plannen wordt aandacht besteed aan monitoring. Een concrete kalender met de verwachte aanbestedingen waarin MVOI een rol speelt ontbreekt vaak nog. In ongeveer een kwart van de plannen staat dit onderdeel vermeld. In ongeveer de helft van de plannen is een jaarplanning voor het eerste jaar of de eerste twee jaar opgenomen. Het onderwerp capaciteit en budget wordt daarentegen maar in een enkel plan benoemd.

Gebruik format actieplan PIANOo

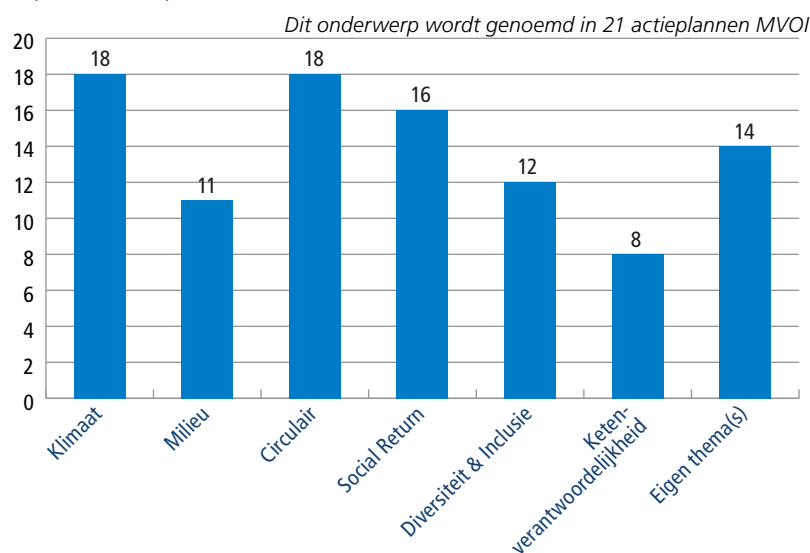
Om partijen te ondersteunen bij het maken van ambitieuze en realistische actieplannen biedt PIANOo dit format voor starters en gevorderden: [Opstellen actieplan MVOI | PIANOo](#). De formats zijn richtinggevend en vormen de basis van een actieplan. Wanneer de organisatie grotere stappen kan maken of als zich meer kansen voordoen, dan is er alle ruimte om dit in het actieplan te verwerken. Van de 27 organisaties die tot met 31 december 2023 een actieplan hebben gepubliceerd, hebben er 10 zichtbaar gebruik gemaakt van het door PIANOo beschikbaar gestelde format. In het grootste deel van deze 10 actieplannen is het format volledig overgenomen en waar nodig aangevuld, in enkele andere gevallen zijn elementen uit het format gebruikt.

5. FOCUS MVOI-THEMA'S MET BIJBEHOREND AMBITIENIVEAU

5.1 MVOI-thema's uit het Nationaal Plan MVI 2021-2025

In figuur 4 kun je zien dat Klimaat, Circulair (inclusief biobased) en Social Return het hoogst scoren betreft maatschappelijke doelen waar de focus op ligt (minimaal stap 2, Pilots in het Manifest MVOI qua ambitieniveau. De thema's Diversiteit & Inclusie (nieuw in het Nationaal Plan MVI en het Manifest MVOI t.o.v. het Plan van Aanpak MVI 2015-2020), Milieu en biodiversiteit en Ketenverantwoordelijkheid (Internationale Sociale Voorwaarden (ISV)) lopen in dit opzicht achter.

Figuur 4: De MVOI-thema's (maatschappelijk doelen) waarop focus ligt

Veel organisaties vermelden in hun actieplan de stap (het ambitieniveau) op basis van het overzicht uit het Manifest MVOI (figuur 2). In ongeveer een derde van de actieplannen is dit opgesplitst in het niveau in het eerste jaar waarop het plan betrekking heeft en het beoogde niveau in 2025. Een klein aantal organisaties gaat verder in detail en stelt per sector of categorie de stap vast per MVOI-thema. Vervolgens wordt dit vertaald naar een algemeen ambitieniveau per MVOI-thema.

In tabel 1 zie je het aantal actieplannen waarin MVOI-thema's uit het Nationaal Plan MVI genoemd worden. En de daarbij vermelde (gemiddelde) stappen/ambitieniveaus. Niet in elk actieplan staat de keuze uit de vijf stappen expliciet vermeld. Als in een actieplan een thema vermeld wordt met specifieke doelen of acties, beschouwen we dit als stap 2. Alleen het noemen van een thema is daarvoor niet voldoende. In de onderstaande tabellen staan de stappen (ambitieniveaus) die voor het eerste jaar van toepassing zijn en waar de betreffende organisatie in 2025 aangeeft te staan. De getallen in beide kolommen zijn een gemiddelde van de stappen in de organisaties die het thema voor dat moment minimaal op stap 2 hebben ingeschaald.

Maatschappelijke doelen	Totaal	Stappen / ambitieniveaus	
	in actieplan (minimaal stap 2)	gemiddeld jaar 1 (minimaal stap 2)	gemiddeld in 2025 (mits vermeld)
Thema's uit Nationaal Plan MVI			
Klimaat	18	2,8	3,0
Milieu en biodiversiteit	11	2,7	2,9
Circulair (inclusief biobased)	18	2,4	2,8
Ketenverantwoordelijkheid (ISV)	8	2,0	2,3
Social Return	16	3,1	3,2
Diversiteit & Inclusie	12	2,2	2,4

▲ Tabel 1: Aantal actieplannen waarin MVOI-thema's uit het Nationaal Plan MVI genoemd worden en de daarbij vermelde (gemiddelde) stappen/ambitieniveaus

▼ Tabel 2: Aantal actieplannen waarin eigen en procesgerichte thema's genoemd worden en de daarbij vermelde (gemiddelde) stappen/ambitieniveaus

Maatschappelijke doelen	Totaal	Stappen / ambitieniveaus	
	in actieplan (minimaal stap 2)	gemiddeld jaar 1 (minimaal stap 2)	gemiddeld in 2025 (mits vermeld)
Eigen en procesgerichte thema's			
Lokaal/MKB-vriendelijk	4	2,3	2,5
Innovatie	3	2,0	2,0
SDG's	2	2,0	2,0
Duurzaam	1	2,0	2,0
Gezond	1	2,0	2,0
Sociaal	1	2,0	2,0
Klimaatadaptie	1	2,0	2,0

5.2 Procesgerichte thema's en eigen thema's

Veel organisaties hebben ook eigen thema's in het actieplan vermeld. Dit zijn dan bijvoorbeeld de procesgerichte thema's, namelijk MKB-vriendelijk en innovatiegericht inkopen. Of zij sluiten aan bij de mondiale doelen voor duurzame ontwikkeling: de Sustainable Development Goals (SDG's).

Praktijkvoorbeeld gemeente Amsterdam:

De gemeente Amsterdam hanteert de maatschappelijke thema's Duurzaam en Sociaal. Onder Duurzaam vallen onderwerpen die gerelateerd zijn aan Circulair (inclusief biobased) en Klimaat en onder Sociaal schart de gemeente Amsterdam Diversiteit en Inclusie, Social Return en Ketenverantwoordelijkheid.

Bron: [Opdrachtgeven en inkopen met invloed](#), gemeente Amsterdam, pagina 6

5.3 Hoe worden stappen (ambitioniveaus) per thema bepaald?

In veel plannen wordt een onderbouwing gegeven hoe de stap (het ambitieniveau) in het algemeen wordt bepaald, of dit is per specifiek thema beschreven. In het merendeel van de plannen zijn ambities en algemene doelen, het inkoopbeleid of het duurzaamheidsprogramma van de organisatie bepalend. Ook haalbaarheid en ervaring in relevante aanbestedingen worden genoemd, net als de mogelijkheid tot groei binnen het thema en de impact die je ermee kunt maken. Bij het thema Diversiteit & Inclusie wordt in één van de plannen

verwezen naar het feit dat het een inclusieve gemeente betreft en in een ander plan staat dat er sprake is van een lokale inclusieagenda.

Praktijkvoorbeeld gemeente Coevorden:

De gemeente Coevorden heeft de afweging met betrekking tot de MVOI-thema's gemaakt op basis van:

- De aansluiting bij de ambities en doelstellingen van de gemeente Coevorden;
- De mogelijkheid tot groei binnen het thema;
- De haalbaarheid om aan een thema te werken in overleg met de verschillende afdelingen

Bron: [Actieplan MVOI 2024-2025](#), gemeente Coevorden, pagina 6

5.4 Waarom krijgen sommige MVOI thema's minder aandacht?

Een onderbouwing van de keuze om niet actief met een MVOI-thema aan de slag te gaan (stap 2 of hoger) ontbreekt in het algemeen. Een uitzondering hierop is het onderwerp Ketenverantwoordelijkheid (ISV). Hierop wordt in 4 actieplannen verder ingegaan. In één plan wordt vermeld dat er tot nu toe weinig ervaring mee is opgedaan, in een ander plan wordt beschreven dat de organisatie weinig invloed heeft, dat ketens lastig te doorgronden zijn, dat ontwikkelingen wel gevolgd worden en er naar keurmerken gekeken wordt. In 2 andere gevallen wordt beschreven dat er niet voor stap 2 of hoger wordt gekozen, maar dat er wel plannen zijn om ervaring op te doen in enkele aanbestedingen. Of er worden wel koppelkansen meegenomen.

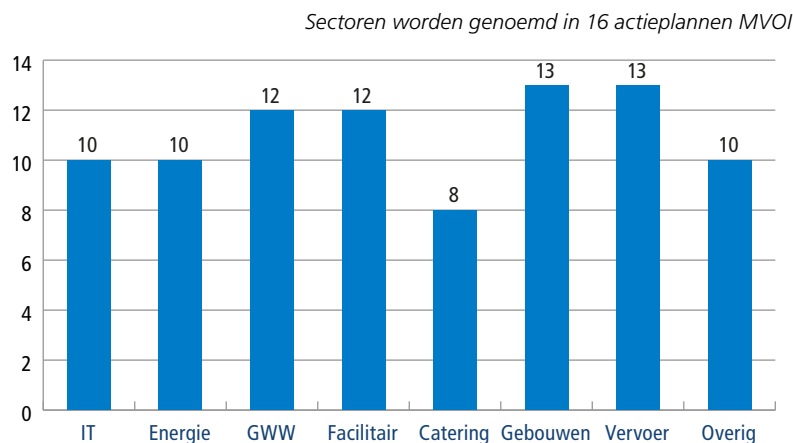

6. WELKE SPECIFIEKE SECTOREN WORDEN GENOEMD EN OP BASIS WAARVAN?

In ongeveer de helft van de actieplannen worden specifieke sectoren of productcategorieën vermeld waarop wordt ingezet. Gebouwen en Vervoer scoren daarin goed, ook Grond- Weg- en Waterbouw (GWW) en Facilitair komen regelmatig voor in de actieplannen.

6.1 Genoemde sectoren

In figuur 5 staat vermeld welke sectoren er in de actieplannen specifiek worden genoemd en hoe de verdeling over de verschillende sectoren is.

Figuur 5: De sectoren en het aantal actieplannen MVOI waarin deze vermeld worden

6.2 Onderbouwing

Er wordt verschillend omgegaan met de keuze van sectoren en het verband daarvan met de MVOI-thema's. In 2 gevallen is het actieplan gebaseerd op de verschillende sectoren en wordt per sector bepaald welke stap (ambitieniveau) van toepassing is. In één plan werd beschreven dat per inkoopgroep (sector) de kansen op positieve impact werden onderzocht, gerelateerd aan de SDG's. In een ander plan wordt beschreven dat Ambitieweb-sessies worden georganiseerd per domein. Zie de weblink: [Handreiking Aan de slag met het Ambitieweb | PIANOo](#)

Praktijkvoorbeeld: Gemeente Groningen

De gemeente Groningen heeft ervoor gekozen om zowel de zes MVOI-thema's nader uit te werken als een aanpak te hanteren waarbij nader is gekeken naar de stand van de zes MVOI-thema's binnen de verschillende inkoopcategorieën. Bij iedere categorie en iedere inkoop wordt de afweging gemaakt welke thema's waarde kunnen toevoegen. Dit stelt de gemeente in staat om zowel vanuit ambitie en beleid van de gemeente als geheel te beschouwen en een aanpak per categorie te formuleren.

Bron: [Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen 2022-2025, gemeente Groningen](#)

7. HOE WORDEN DOELEN CONCREET GEMAAKT?

7.1 Algemeen

In 9 actieplannen worden doelen over de thema's heen concreet en meetbaar gemaakt. In 5 actieplannen wordt het aantal of percentage aanbestedingen met MVOI genoemd, in één geval betreft het dan minimaal 2 thema's. Ook in 5 van de actieplannen wordt dit gedaan door het vermelden van het aantal of het percentage aanbestedingen per gekozen thema, vaak oplopend in de tijd. In enkele gevallen betreft het een combinatie van deze 2 manieren om doelen concreet te maken.

Doelen die telkens in één actieplan worden genoemd: het percentage aanbestedingen met MVOI-thema's in de gunningscriteria, het percentage aanbestedingen waarbij MVOI minimaal dezelfde weging krijgt als de prijs, het percentage aanbestedingen waarbij de afweging gemaakt wordt met betrekking tot MVOI en het aantal aanbestedingen met een bepaald ambitieniveau.

Gericht op de aanbestedingen zelf zijn er de volgende doelen: vanaf een bepaald drempelbedrag wordt deze [MVI-criteriatool](#) gebruikt (altijd basisniveau en per opdracht kijken naar een hoger ambitieniveau), duurzaamheid weegt voor een vast percentage mee in gunning en (bij infrastructurele inkooptrajecten) krijgt het criterium duurzaamheid een specifiek percentage in de weging.

Praktijkvoorbeeld: Gemeente Beverwijk

De gemeente Beverwijk maakt doelen concreet op de volgende manier.

Ambitie 2025: In 100% van onze aanbestedingen moeten MVOI-thema's onderdeel zijn van de gunningscriteria. In 50% van deze aanbestedingen moeten de MVOI-thema's minimaal dezelfde waarde/punten vertegenwoordigen als de prijs bij het komen tot een gunningsbeslissing. Per MVOI-thema wordt dit in het plan nog verder geconcretiseerd.

Bron: [Duurzaam Voordeel Beverwijk](#), gemeente Beverwijk, pagina 7

7.2 Concretisering van doelen per MVOI thema

In 14 actieplannen worden doelen specifiek voor één of meer MVOI-thema's beschreven. De manier waarop deze doelen worden bepaald, verschilt per plan. In veel plannen is het aantal aanbestedingen waarin een bepaald thema een plek krijgt een onderdeel van de doelstellingen. Waarbij ook hier vaak een oplopend aantal te zien is. In onderstaande tekst worden per thema voorbeelden weergegeven hoe doelen in de actieplannen verder geconcretiseerd worden.

Klimaat

Bij het thema Klimaat wordt het gebruik van de CO2-Prestatieladder ([CO2-prestatieladder](#)) als aanbestedingsinstrument in één van de plannen genoemd. Ook de toepassing van CO2-calculaties en onderzoek naar CO2-beprijzing als gunningscriterium worden genoemd. Een heel concreet doel dat in een plan wordt beschreven, is de reductie van een specifiek percentage CO2-uitstoot bij een specifiek aantal opdrachten tijdens de looptijd van het Manifest.

Milieu en biodiversiteit

Bij het thema Milieu en biodiversiteit wordt in één van de plannen het vermijden van PFAS bij inkopen en aanbestedingen genoemd.

Circulair (inclusief biobased)

Het thema circulair wordt in actieplannen geconcretiseerd met het organiseren van een 'pilot biobased' als zich daarvoor mogelijkheden voordoen en door op basis van een nulmeting te streven naar een hoger niveau van circulair inkopen. In één actieplan wordt een concreet onderwerp beschreven, namelijk de selectie van een specifiek aantal producten waarvoor biobased of biologisch afbreekbare alternatieven voorhanden zijn.

Social Return

Hierbij wordt in één van de actieplannen het percentage aanbestedingen met Social Return On Investment (SROI) genoemd. In één plan wordt beschreven dat de organisatie van Social Return naar sociale impact (bredere en creatievere oplossing) beweegt. In een ander plan wordt specifiek de toepassing van Social Return 2.0 (meer vormvrije invulling en maatwerk) genoemd.

Diversiteit & Inclusie (D&I)

Doelen die hierbij worden genoemd zijn het uitvragen in marktconsultaties, het creëren van bewustwording en het stimuleren om het Charter Diversiteit van de SER ([Charter Diversiteit | SER Diversiteit in Bedrijf](#)) te tekenen als er verband is met de opdracht.

Ketenverantwoordelijkheid (ISV)

De manier waarop organisaties omgaan met Ketenverantwoordelijkheid (ISV) wordt in relatief veel plannen beschreven, ook door organisaties waarbij het thema niet op minimaal stap 2 qua ambitieniveau is ingeschaald.

In verschillende actieplannen wordt ISV toegepast in relevante of risicovolle aanbestedingen. In één geval wordt expliciet benoemd dat het gaat om 2 categorieën. In enkele gevallen wordt deze [MVO-risicochecker](#) gebruikt of worden de risicocategorieën van het Rijk gehanteerd ([Fase 1: Voorbereiden inkoopopdracht internationale sociale voorwaarden | PIANOo – Expertisecentrum Aanbesteden](#)).

In één geval werd daarbij ook [deze RVOgrondstofscanner](#) genoemd.

In één plan staat vermeld dat als uit het Ambitieweb blijkt dat ISV een belangrijk thema is, ISV ook buiten de risicocategorieën meegenomen wordt. In andere plannen worden sessies genoemd om kennis over Ketenverantwoordelijkheid te vergroten en het werken aan bewustwording.

Praktijkvoorbeeld: Ministerie van Buitenlandse Zaken

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken benoemt in het actieplan MVOI een aantal sectoren, productgroepen of diensten waarop sociale Ketenverantwoordelijkheid van toepassing is:

- Arbeidsomstandigheden op de bouwplaats en materiaalgebruik huisvestingsprojecten
- Facilitaire inhuur of inkoopopdrachten door posten:
  - Schoonmaak
  - Catering
  - Beveiliging
  - (Tuin)onderhoud
- ICT-hardware

Bron: [actieplan maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen](#), ministerie van Buitenlandse Zaken, pagina 4

8. WAT STAAT ER IN DE ACTIEPLANNEN OVER BORGING VAN MVOI?

In een groot aantal plannen wordt het onderwerp borging van MVOI in de eigen organisatie beschreven. In ruim driekwart van de actieplannen wordt aandacht besteed aan deze hoofdlijn van het Nationaal Plan MVI 2021-2015.

8.1 Het MVOI-team

In 10 actieplannen wordt aangegeven dat er sprake is van een MVOI-team dat een rol speelt bij de totstandkoming van het actieplan. Over de samenstelling van dat team staat in 2 actieplannen concreet iets beschreven. In één van de plannen staat dat er sprake is van een vaste kern voor algemene activiteiten en een flexibele schil van experts. Een ander plan geeft een concreet overzicht van de medewerkers die deel uit maken van het team.

Praktijkvoorbeeld: gemeente Hellendoorn

Het team MVOI van de gemeente Hellendoorn bevat medewerkers van verschillende afdelingen en lagen in de organisatie. Een overzicht van medewerkers of de afdelingen die zij vertegenwoordigen:

- Programmamanager Duurzaamheid
- Inkoopadviseur
- Projectleider team openbare ruimte
- Opzichter, buitendienst & materieelbeheer
- Professional openbare ruimte & water (klimaatadaptatie)
- Accountmanager vastgoed
- Communicatieadviseur duurzaamheid
- Directie

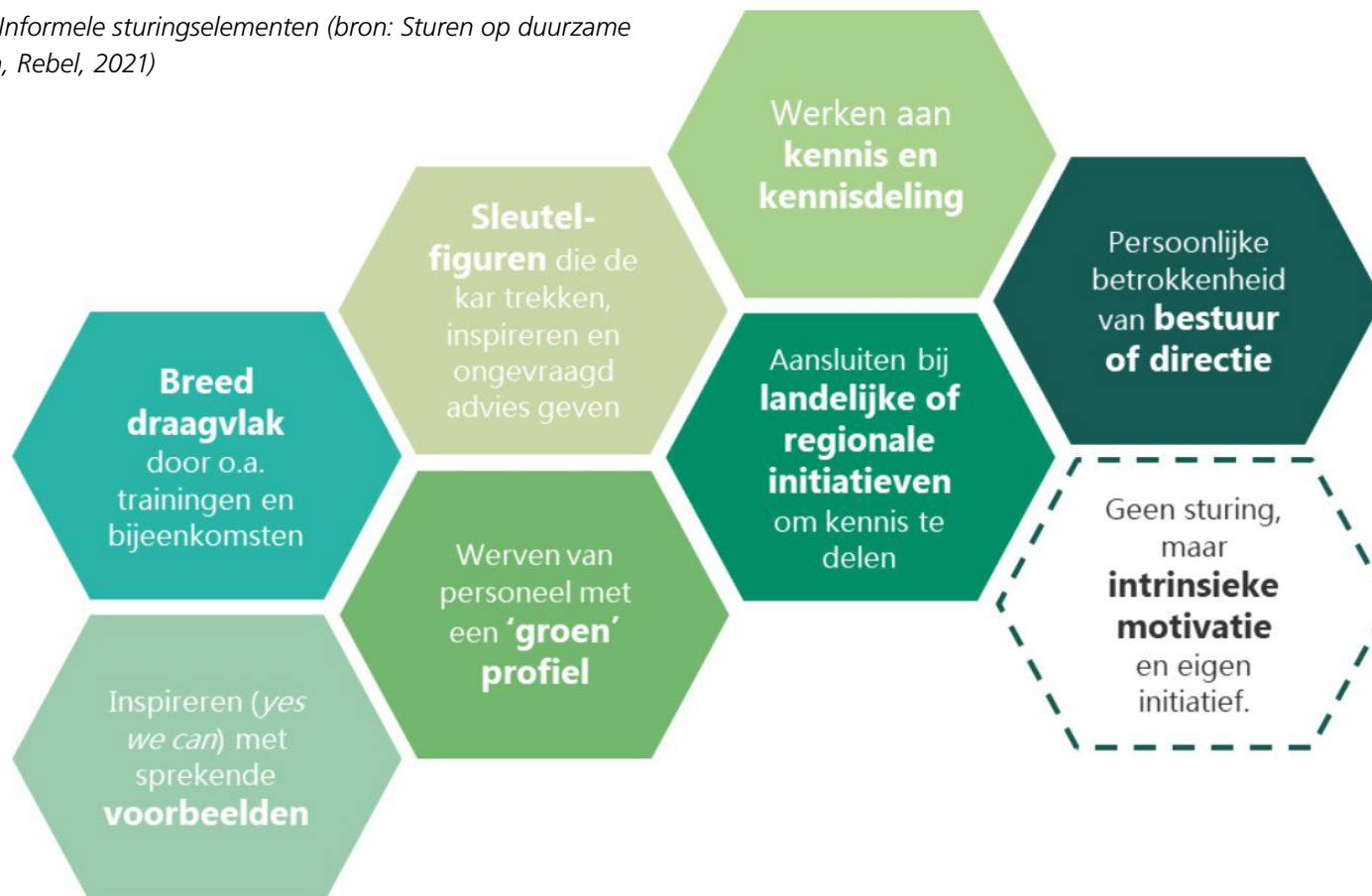
Bron: [Actieplan 2022-2025 Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen](#), gemeente Hellendoorn, pagina 3

8.2 Borging van MVOI via informele sturing

In het rapport [Sturen op Duurzame Resultaten](#) (Rebel in opdracht van PIANOo, februari 2019, blz. 19) wordt informele sturing beschreven als een 'op een meer indirecte manier sturen op het behalen van duurzaamheidsambities, bijvoorbeeld door het creëren van

draagvlak, het zorgen voor de aanwezigheid van de juiste kennis en competenties en het inspireren van mensen'. De in de actieplannen genoemde onderwerpen zijn in deze paragraaf ingedeeld naar de in het rapport genoemde informele sturingselementen.

Figuur 6: Informele sturingselementen (bron: *Sturen op duurzame resultaten*, Rebel, 2021)

Vier van deze informele sturingselementen worden in de actieplannen genoemd en voorbeelden van de uitwerking worden hieronder weergegeven.

Breed draagvlak door onder meer trainingen en bijeenkomsten via:

- draagvlak creëren bij college en raad, presentatie aan directie over MVOI;
- opdrachtgeverschap meer duiden door interne campagne, o.m. een filmpje;
- bewustwording creëren bij interne opdrachtgevers;
- informatieve sessies om draagvlak te creëren in organisatie.

Werken aan kennis en kennisdeling via:

- teams informeren over MVOI, organiseren van trainingen en workshops;
- MVOI in onboardingsproces, introductieprogramma;
- handreikingen/formats voor collega's die zich bezighouden met inkoop;
- kennisbank of servicepagina MVOI op intranet;
- praktische tools en instrumenten aanreiken;
- opstellen van een communicatieplan MVOI;
- MVOI in juridische toolkit;
- enquête voor leer- en ontwikkelbehoefte;
- delen van kennis en netwerkontwikkeling door SDG-spel te spelen en SDG dialogen te faciliteren;
- MVOI Teams-site inrichten voor projectorganisatie;
- inrichting van een helpdesk MVOI;
- handreiking MVOI opnemen in inkoopstappenplan.

Inspireren met sprekende voorbeelden, (yes we can)

- goede voorbeelden en successen intern (intranet) en extern (internet) communiceren;

- samen met leveranciers zichtbaar maken wat al goed gedaan wordt;
- communicatie naar de stad en waar relevant in nationale netwerk MVOI dat PIANOo organiseert;
- servicepagina MVOI op intranet (tips, concrete handvatten, voorbeelddocumenten);
- inzicht geven in effect (monitoring) via het dashboard in de hele organisatie.

Aansluiten bij landelijke of regionale initiatieven om kennis te delen

- regionaal afspraken maken (inkoopsamenwerking);
- extern kennis delen binnen onder meer het IPO, de Metropool-regio Amsterdam en deelname aan Communities of Practice.

Praktijkvoorbeeld: gemeente Dordrecht

In het actieplan van de gemeente Dordrecht wordt vermeld dat een intern communicatieplan wordt opgesteld. Hierin staat onder andere:

- een presentatie aan de directie over MVOI;
- met clustermanagers en teamleiders in gesprek gaan over het belang van de O (opdrachtgeven) van MVOI;
- successen en lessen delen op intranet per project;
- presentaties aan de organisatie over wat we al hebben bereikt en nog gaan doen.

Daarnaast staat in het plan dat de gemeente Dordrecht samen met huidige leveranciers van lopende contracten zichtbaar maakt wat ze al goed doen.

Bron: [Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen](#), gemeente Dordrecht, pagina 9

8.3 Borging in de organisatie via formele sturing

Bij formele sturing gaat het om een in structuur en processen vastgelegde manier van werken waarbij (bestuurlijke) ambities vertaald worden naar de uitvoering.

Structuur

Hierbij gaat het in de actieplannen met name om inzet van medewerkers. Zo wordt in één van de plannen concreet de rolverdeling met betrekking tot MVOI benoemd. Een andere oplossing die wordt aangedragen, is dat inkoopcategorieën een werkgroep krijgen die organisatiedoelen vertaalt naar MVOI-uitgangspunten. Eén organisatie noemt in het actieplan de inzet van een MVI-denktank in de voorbereiding op opdrachten van diensten en leveringen. Een andere organisatie vermeldt dat een MVOI-supportteam adviseert over mogelijkheden van ambitieuze invulling van aanbestedingen. Ook het aanstellen van een coördinator (spin in het web) die zorgt voor borging en bijstelling wordt genoemd. Tot slot wordt het instellen van een klankbordgroep MVOI in één van de plannen genoemd.

Praktijkvoorbeeld: Gemeente Houten

De gemeente Houten beschrijft in het actieplan het instellen van een klankbordgroep MVOI. Deze gaat zich onder meer bezighouden met de praktische implementatie van het MVOI-beleid en is verantwoordelijk voor het inbedden van opdrachtgeverschap (de "O" van MVOI) binnen de gemeente. Om niet alleen 'binnen' maar ook 'buiten' te betrekken, zal er vanuit de klankbordgroep op reguliere basis contact gelegd worden met de ondernemersverenigingen van Houten.

Bron: [Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen](#), gemeente Houten, pagina 7

Processen

Het aantal manieren om vorm te geven aan borging van MVOI in processen is groot.

In een aantal gevallen gaat het om het structureel betrekken van één of meer collega's bij het inkoopproces. Voorbeelden daarvan zijn: het voorleggen van MVOI-acties aan de verantwoordelijk wethouder, beoordeling of MVOI wordt toegepast in aanbestedingen door een tenderboard, gesprekken tussen inkoopadviseur en aanmelder na aanmelding inkoop, het voeren van een startgesprek (Groene Stip gesprek) met de verplichting om daarvan ook verslag uit te brengen en een jaarlijkse dialoog om kansen voor inkooptrajecten in het komende jaar in beeld te brengen. In één plan wordt beschreven dat 'comply or explain' wordt toegepast en dat bij afwijking de tenderboard erbij wordt betrokken.

Andere manieren van formele sturing door middel van processen zijn: het borgen van de R-ladder, van circulariteit ([Wat is de R-ladder en wat kun je ermee? | Circulaire strategieën \(ikwilcirculairinkopen.nl\)](#)) in het inkoopproces, het opstellen van MVOI-acties door materiedeskundigen, het uitwerken van inkoopprocedures in proceskaarten waar MVOI in moet worden meegenomen en het ondersteunen van projecten door middel van dialogen met de markt en het creëren van experimenteerruimte voor innovatie.

Ook realisatie van contractmanagement in specifieke sectoren wordt genoemd. In één van de plannen staat dat de Omgevingswijzer, het Ambitieweb of een duurzaamheidsscan leidend is voor de inrichting van een inkooptraject en in een ander plan dat een uitvoeringskader de organisatie handvatten gaat geven om MVOI in opdrachten toe te passen.

Standaarddocumenten

In veel actieplannen worden standaard documenten genoemd die gebruikt (gaan) worden in het inkoopproces. Voorbeelden hiervan zijn: een MVOI-checklist of een checklist duurzaam inkopen die bij elke aanbesteding wordt nagelopen, een Inkoop Startformulier, standaard inkoopdocumenten voor de in het actieplan geselecteerde aanbestedingen en standaard-bepalingen voor bepaalde productgroepen.

Praktijkvoorbeeld: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

In het actieplan van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is een checklist Duurzaam inkoopproces opgenomen.

Bron: [Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2022-2025](#), ministerie van IenW, pagina 54 (bijlage V)

Terugkoppeling

In enkele plannen wordt beschreven dat er sprake is van formele terugkoppeling binnen de organisatie. Dit vindt plaats op verschillende niveaus. Zo wordt in meerdere plannen feedback of een update beschreven in de richting de bestuurlijke opdrachtgever, de directie, het college en/of de raad. Ook wordt er in een plan beschreven dat het jaarplan MVOI en het evaluatieverslag MVOI naar het College gaat en in een ander plan dat er terugkoppeling plaatsvindt van MVOI-adviseurs aan de portefeuille inkoop.

9. CAPACITEIT EN BUDGET IN HET ACTIEPLAN MVOI

In het Manifest MVOI wordt onder meer gesteld dat partijen vastleggen hoeveel tijd en budget er wordt vrijgemaakt voor acties die bijdragen aan het behalen van maatschappelijke doelen. In veel gevallen worden in de actieplannen afdelingen benoemd die betrokken worden bij het uitvoeren van acties uit het plan. In 3 actieplannen wordt dit concreter gemaakt, bijvoorbeeld door te benoemen dat er capaciteit beschikbaar moet worden gesteld voor een bepaalde functie of door het benoemen van het tijdsbeslag voor specifieke activiteiten. In één plan wordt gesteld dat voor optimale implementatie, investeringen moeten worden gedaan, maar dat het moeilijk is om een exacte inschatting daarvan te maken in de fase van het opstellen van het actieplan.

Praktijkvoorbeeld: gemeente Houten

In het actieplan MVOI van de gemeente Houten wordt in een aparte paragraaf beschreven hoeveel tijd er nodig is voor bepaalde activiteiten. Specifiek wordt dit benoemd voor het opstellen van een Ambitiweb, bijeenkomsten van een klankbordgroep, het definiëren van standaardbepalingen, het opstellen van een handreiking, up to date houden en het meenemen van MVOI in inkoop.

Bron: [Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen, gemeente Houten, pagina 7](#)

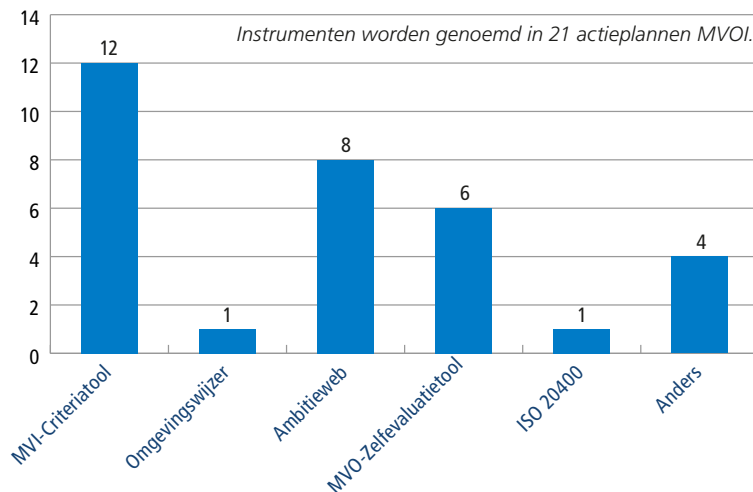

10. INSTRUMENTEN

Van de genoemde instrumenten scoren de MVI-criteriatool en het Ambitiweb verreweg het hoogst. In bijna de helft van de actieplannen wordt de MVI-criteriatool genoemd. Het Ambitiweb wordt in een derde van de plannen genoemd. Beide instrumenten worden niet alleen als aanbestedingsinstrument genoemd, maar ook in het kader van borging in de organisatie.

10.1 Welke instrumenten worden in het actieplan genoemd?

In figuur 7 kun je zien welke instrumenten er in de actieplannen worden genoemd en het aantal actieplannen dat hier aandacht aan besteed.

Figuur 7: De in de actieplannen MVOI vermelde instrumenten

10.2 Op welke manier worden de instrumenten ingezet?

De MVI-criteriatool wordt veel genoemd als instrument om in te zetten bij concrete aanbestedingen. Daarbij wordt in enkele gevallen ook aangegeven of dit een verplichtend karakter heeft en op welk ambitieniveau het instrument wordt ingezet.

Drie gemeenten beschrijven in het actieplan op welke manier het Ambitiweb wordt gebruikt. Het Ambitiweb wordt in al deze gevallen (onder meer) ingezet per inkoopcategorie. Eén gemeente geeft aan dat het resultaat wordt voorgelegd aan het college.

Praktijkvoorbeeld: gemeente Amsterdam

Het Ambitiweb beschrijft de gemeente Amsterdam als een instrument voor verbinding om de ambitie(s) concreet maken. De opdrachtgever, adviseur beleidsthema, inkoper en contractmanager gaan hierbij op een gestructureerde manier met elkaar in gesprek. De uitkomst is een web waarin in een oogopslag is te zien wat de ambities zijn bij de verschillende beleidsthema's. En als er een inkoopcategorie is, dan worden ambities ook besproken met de markt.

Bron: [Opdrachtgeven en inkopen met invloed](#), gemeente Amsterdam, pagina 31

11. MONITORING

In ruim de helft van de actieplannen wordt aandacht besteed aan monitoring. In enkele gevallen wordt dit niet tot weinig concreet gemaakt en wordt bijvoorbeeld aangegeven dat er (jaarlijks) wordt gemonitord of dat monitoring wordt ingeregeld.

Contractmanagement

De relatie met contractmanagement wordt in 3 plannen gelegd. De manier waarop verschilt per plan. Monitoring wordt genoemd als onderdeel van contractmanagement, net als het continu monitoren van duurzaamheidsafspraken in contracten. In één plan wordt aangegeven dat contracteigenaren getraind gaan worden in het monitoren van MVOI-prestaties.

Effectmonitoring

Op effectmonitoring wordt in 6 plannen ingegaan. Meten van effecten en dat gebruiken om verdere sturing in te richten, wordt in één plan genoemd. Het gebruik van een dashboard (bijvoorbeeld een CO2 dashboard) wordt in 3 plannen genoemd. In één plan wordt daarbij de website www.mviplatform.nl genoemd. De Waterschappen vermelden in het actieplan de Klimaatmonitor Waterschappen.

MVI-zelfevaluatietool

De MVI-zelfevaluatietool wordt in 6 actieplannen genoemd als instrument om monitoring te realiseren.

Monitoring specifieke thema's

Het MVOI-thema Social Return wordt in 5 plannen specifiek genoemd

bij het onderwerp monitoring. In 3 gevallen blijft het bij de vermelding dat de manier waarop leveranciers invulling geven aan SROI gemonitord wordt gedurende de contractduur, al dan niet aan de hand van het door de leverancier opgestelde SROI-plan. Specifiek wordt de SROI Monitor genoemd, evenals de commerciële tool Wizzr, waarbij wordt vermeld dat die wordt ingevuld door leveranciers. In een enkel plan worden andere thema's specifiek genoemd. Een voorbeeld hiervan is de provincie Noord-Holland.

Praktijkvoorbeeld: Provincie Noord-Holland

In het actieplan van de provincie Noord-Holland staat bij het thema Klimaat onder het kopje 'meten en monitoren' onder meer dat de provincie een CO2-footprintmodel heeft ontwikkeld waarmee de gemiddelde jaarlijkse CO2-footprint van aanleg en beheer van de Provinciale Infrastructuur wordt gemonitord. Uit dit model is af te leiden wat de totale, gemiddelde, footprint bedraagt, wat de individuele processen bijdragen en wat het effect is van maatregelen.

Verder staat vermeld dat door periodiek te analyseren welke projecten lopende zijn tevens wordt gemonitord of duurzaamheid integraal meegenomen wordt in de aanbesteding van werken (procesmeting).

Bron: [Actieplan Manifest MVOI 2022-2025 Provincie Noord-Holland](#), pagina 5

12. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De conclusies en aanbevelingen hebben betrekking op de analyse van de 27 actieplannen MVOI en zijn gebaseerd op de informatie die door PIANOo is verkregen tijdens fysieke en online kennissessies, evaluaties en persoonlijke gesprekken.

Conclusies

Het aantal Manifestpartijen op 15 april 2024, bijna 2 jaar na de publicatie van het Manifest op de website van PIANOo, blijft met 113 nog achter bij de 170 partijen die zich aansloten bij het Manifest MVI 2016-2021. Een veel gehoorde verklaring bij het niet ondertekenen van het Manifest (ook door organisaties die het vorige Manifest wel ondertekend hebben) is dat de verplichtingen die het Manifest bevat, met name op het gebied van rapportage, te veel van de organisatie vergen. Een andere verklaring is dat organisaties kiezen voor een omgekeerde route, namelijk eerst het opstellen van een actieplan, borging in de organisatie en/of in de praktijk brengen van MVOI en daarna ondertekening van het Manifest. De verwachting is dat het aantal Manifestpartijen nog zal toenemen. Verschillende organisaties hebben daar ook al toezeggingen over gedaan.

41 organisaties hebben voor 15 april 2024 een actieplan MVOI opgesteld en ingediend bij PIANOo. Veel organisaties zijn daartoe nog niet in staat gebleken. Van 42 organisaties was op 15 april bekend dat ze hiermee niet voldoen aan de verplichting die in het Manifest wordt vermeld, namelijk dat na ondertekening binnen een jaar een actieplan MVOI moet zijn opgesteld en ingediend. Enerzijds heeft dat te maken

met gebrek aan capaciteit, anderzijds is het opstellen van een degelijk en in de organisatie geborgd en door het bestuur goedgekeurd actieplan MVOI een langdurig proces dat meer dan een jaar kan duren. Ook wordt verwezen naar aansluiting op (inkoop)beleid dat nog niet is vastgesteld. Later toetredende organisaties hebben nog tijd om hun actieplan aan te bieden.

In veel van de 27 actieplannen wordt beschreven op welke MVOI-thema's de focus van de organisatie ligt. Klimaat en Circulair (inclusief biobased) scoren daarbij het hoogst en worden beide 18 keer genoemd, gevolgd door Social Return met 16 keer. Achterblijvende thema's zijn Milieu en biodiversiteit, dat 11 keer wordt genoemd, Diversiteit en Inclusie en Ketenverantwoordelijkheid (ISV), die respectievelijk 12 en 8 keer worden genoemd. Als het gaat om de laatste twee thema's dan spelen gebrek aan kennis, ervaring en zicht op toepassingsmogelijkheden een rol. Ondanks dat het ambitieniveau bij Ketenverantwoordelijkheid vaak laag ligt, wordt in een relatief groot deel van de actieplannen wel beschreven hoe er met dit onderwerp wordt omgegaan, ook als het thema bijvoorbeeld op stap 1 is ingeschaald. Dit kan erop duiden dat er met betrekking tot dit onderwerp sprake is van onzekerheid binnen organisaties.

Borging van MVOI in de organisatie in het algemeen en het betrekken van de interne opdrachtgever bij MVOI in het bijzonder worden als kritische factoren gezien voor de succesvolle toepassing van MVOI. In ongeveer driekwart van de actieplannen wordt het onderwerp borging van MVOI in de eigen organisatie beschreven.

De verscheidenheid aan maatregelen en acties waarmee dit, zowel op formele als op informele wijze, in de praktijk wordt aangepakt, is groot. Het overzicht daarvan vormt een bron van inspiratie voor organisaties die stappen willen maken met dit onderwerp.

Capaciteit en budget worden beschouwd als moeilijk te beschrijven onderwerpen. In drie actieplannen is hier concreet iets over opgenomen, terwijl juist dit de factoren zijn die remmend kunnen werken op de toepassing van MVOI als deze niet of onvoldoende uitgewerkt zijn.

Van de genoemde instrumenten scoren de MVI-criteriatool en het Ambitieweb verreweg het hoogst. In bijna de helft van de actieplannen wordt de MVI-criteriatool genoemd. Het Ambitieweb wordt in een derde van de plannen genoemd.

In ruim de helft van de actieplannen wordt het onderwerp monitoring beschreven. Dit wordt op verschillende manier uitgevoerd en is verdeeld over proces- en effectmonitoring. Effectmonitoring is vaak gericht op een specifiek onderwerp, bijvoorbeeld CO2 uitstoot of SROI.

Aanbevelingen

Omdat de verwachting is dat er meer organisaties gaan toetreden en omdat veel organisaties nog bezig zijn met het opstellen van een actieplan MVOI, is het wenselijk om de looptijd van het Manifest te verlengen. Organisaties hebben immers de gelegenheid nodig om het actieplan nog op te stellen, maar ook om dit te implementeren, te evalueren en erover te rapporteren.

De animo voor de ondersteuning die onder meer door PIANOo wordt geboden ten behoeve van organisaties die actieplannen opstellen en hierover gaan rapporteren is groot, neemt nog steeds toe en deze ondersteuning blijft noodzakelijk.

Tussen de MVOI-thema's zijn er grote verschillen in de mate waarin hier ambitie op wordt getoond. De achterblijvende thema's, Milieu en biodiversiteit, Diversiteit en Inclusie en Ketenverantwoordelijkheid (ISV) verdienen extra aandacht. Dit kan worden gerealiseerd door het aanbieden van meer of nieuwe kennisproducten over deze thema's (bijvoorbeeld de publicatie van concrete praktijkvoorbeelden), het onder de aandacht brengen van bestaande kennisproducten en instrumenten en door deze thema's extra aandacht te blijven geven tijdens evenementen die georganiseerd worden.

In de actieplannen wordt veel geschreven over borging in de organisatie. Dit is op zich al een bron van inspiratie, maar geeft ook aan dat het delen van bij organisaties aanwezige kennis en ervaring zinvol is. Het bieden van een podium, bijvoorbeeld binnen de community voor Manifestpartijen draagt hieraan bij, evenals het publiceren van praktijkvoorbeelden over het onderwerp.

Het ontbreken van informatie over capaciteit en budget in het grootste deel van de actieplannen is een punt van zorg, juist omdat

dit vaak als argument gebruikt wordt om niet in te zetten op MVOI. Capaciteit en budget worden ook vaak genoemd als reden waardoor actieplannen niet of pas op lange termijn tot stand komen. Het onderwerp leent zich goed voor een plek op de agenda van de ambassadeur MVOI, bijeenkomst(en) van het Bestuurlijk Netwerk MVOI en voor de community van de Manifestpartijen.

De instrumenten MVI-criteriatool en het Ambitieweb worden veel gebruikt. Onderhoud en verder ontwikkelen van de MVI-criteriatool door Rijkswaterstaat is dus noodzakelijk, evenals het organiseren van trainingen door PIANOo over het gebruik van het Ambitieweb.

De wijze waarop monitoring wordt gerealiseerd loopt sterk uiteen, terwijl er behoefte is aan uniformiteit op dit gebied. De MVOI departementen starten, in samenwerking met de bestuurlijke koepels van de medeoverheden, in 2024 een meerjarig onderzoek naar mogelijkheden voor regie op monitoring van MVOI. Het doel van dit onderzoek is om in deze behoefte aan meer uniformiteit te voorzien. De eisen, wensen en behoeften van betrokken partijen op het gebied van monitoring van MVOI en de (kwaliteit van) databronnen, datainfrastructuur en datagovernance en het formuleren van eenduidige (concept-) definities, doelstellingen en kritieke prestatie-indicatoren (KPI's) staan hierin centraal.

BIJLAGE

Overzicht van de organisaties die een actieplan MVOI hebben ingediend per 31.12.23

De volgende organisaties hebben een actieplan MVOI ingediend voor het einde van 2023. Deze actieplannen MVOI zijn het onderwerp van de inhoudelijke analyse.

Ministeries

- Ministerie van Justitie en Veiligheid
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Ministerie van Buitenlandse Zaken
- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Provincies

- Provincie Noord-Brabant
- Provincie Noord-Holland
- Provincie Utrecht
- Provincie Zeeland
- Provincie Zuid-Holland

Waterschappen

- Unie van Waterschappen

Gemeenten

- Gemeente Amsterdam
- Gemeente Apeldoorn
- Gemeente Beverwijk
- Gemeente Coevorden
- Gemeente Dordrecht
- Gemeente Geldrop-Mierlo
- Gemeente Goeree-Overflakkee
- Gemeente Groningen
- Gemeente Hellendoorn
- Gemeente Helmond
- Gemeente Houten
- Gemeente Leiden
- Gemeente Texel
- Gemeente Voorst
- Gemeente Wageningen

Overige organisaties

- Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond